

ปฐารเห ปุษยโต

ปปลยสมติกุณฺเฑ

เต ตาทิเส ปุษยโต

น สกฺกา ปุณฺฬํ สฺขาคุํ

พฺพุเช ยทิจ สวเก

ติณฺณโสภปริทฺทเว

นิพฺพุเต อุกฺโขภเย

อิเมตฺตมปิ เกนจิติ.

บัดนี้ จักแสดงศาสนธรรม ธรรมคือคำสั่งสอนของสมเด็จพระบรมศาสดา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ได้มาเฝ้าเองมิได้นัดหมาย เป็นองค์อันหนึ่ง และวันนั้นเป็นวันมาฆปุณณมีเช่นวันนี้ เป็นองค์อันหนึ่ง เมื่อประกอบด้วยองค์สี่ประการนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาจึงได้ทรงท้าวสุทธอุโบสถ กับพระภิกษุสงฆ์นั้น และทรงแสดงพระโอวาทปาติโมกข์ วางหลักพระพุทธศาสนาเป็นสูตรในการสั่งสอนและปฏิบัติ โดยกาลาหนึ่ง ก็มี ๓ ข้อ **สพฺพปาปสฺส อภรณํ** การไม่ทำบาปทั้งปวง

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ในเช้าวันนี้ ท่านกำหนดให้แสดงธรรมเรื่องการบูชา ตามบทอุทฺเทสที่ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้นว่า **ปฐารเห ปุษยโต พฺพุเช ยทิจ สวเก** เป็นต้น ที่แปลความว่า เมื่อบุคคลบูชาพระพุทธรหรือสาวกของพระพุทธรที่ควรบูชา ผู้ล่วงธรรมเป็นเหตุเนิ่นช้า ผู้ข้ามความโศกและความระทมใจ เมื่อบุคคลบูชาผู้ควรบูชาเช่นนั้น ซึ่งดับแล้ว ไม่มีภัยแต่ที่ไหนใครๆ ไม่อาจจะนับบุญของบุคคลที่

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

วิธีที่นิยมกันนั้นๆ ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติ หมายถึงการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่านซึ่งคนมีความเคารพบูชานั้น บูชาทั้งสองประการนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาได้ทรงยกย่องปฏิบัติบูชา การบูชาด้วยการปฏิบัติเป็นยอด เพราะเหตุว่าอามิสบูชา การบูชาด้วยอามิส คือวัตถุต่างๆ นั้น ไม่อาจดำรงพระพุทธศาสนาไว้ได้ แต่ว่าปฏิบัติบูชา การบูชาด้วยการปฏิบัติ ย่อมเป็นการ

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ก็ได้แก่พระพุทธร คือพระผู้ตรัสรู้พระธรรม และแสดงพระธรรมคำสั่งสอน ตั้งพระพุทธศาสนาและพุทธบริษัทขึ้น กับสาวก คือศิษย์ของพระองค์ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติติดตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ บุคคลสองข้าพพกนี้ คือ พระพุทธร และสาวกของพระพุทธร ได้ชื่อว่าเป็นผู้ชารหะ คือบุคคลผู้ควรบูชา เพราะอะไร ก็เพราะว่า พระพุทธระนั้นทรงประกอบด้วยพระคุณดังที่

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ส่วนประโยชน์ภายนอก อันเป็นคติโลกอีกก็เช่นเดียวกัน ธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้า ก็ได้แก่ความที่บุคคลขาดศรัทธาความเชื่อที่ถูกต้อง ขาดปัญญาความรู้ที่ถูกต้องเป็นต้น เมื่อมีความเชื่อผิด อันเป็นเหตุถือผิดมีความรู้ผิด อันเป็นเหตุให้หลง เมื่อเป็นดังนี้ ก็ให้เกิดความเนิ่นช้า เพราะเหตุที่มีความเชื่อผิดหรือมีความหลงอยู่นั้น ธรรมเหล่านี้ มีความเชื่อผิด ความรู้ผิดเป็นต้น จึงเป็น

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

เสียได้ เพราะฉะนั้น จึงได้พระนามว่า ผู้ล่วงธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้า

พระคุณประการที่ ๒ ผู้ข้ามความโศกและความระทมใจ ความโศกและความระทมใจนี้ เป็นทุกข์ทางใจอย่างหนึ่ง ที่บุคคลทุกๆ คนย่อมจะได้เคยประสบ ก็เพราะว่าประจวบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักบ้าง พลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักบ้าง รวมความเข้าแล้วก็คือความปรารถนาที่ไม่ได้สมหวัง เมื่อมีความ

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

โดยตรงกันข้าม ก็ย่อมปรารถนาที่จะพลัดพรากจากสิ่งซึ่งไม่เป็นที่รัก สิ่งอันใดไม่เป็นที่รัก เช่น บุคคลผู้ซึ่งเป็นศัตรูกัน หรือวัตถุที่ไม่ชอบ ไม่เจริญตา หรือไม่ยากที่จะให้บุคคลหรือวัตถุนั้นเสื่อมสิ้นไปเสียหมดเสีย ความปรารถนาของบุคคลนี้เอง เป็นเครื่องสร้างสิ่งที่เป็นที่รัก หรือไม่เป็นที่รักขึ้น และย่อมไม่มีอิมไม่มีความเต็มอยู่กับความปรารถนานั้น เช่น หากจะถามว่า ปรารถนาจะให้อยู่

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ธรรมเป็นตัวแทนความจริง ว่าความปรานาถอันนี้แหละเป็นสมุทัยสังข์ ความจริงคือสมุทัย เหตุให้บังเกิดความทุกข์ เมื่อเป็นดังนี้ จึงได้ทรงละสมุทัย ความดิ้นรนทะยานอยากนี้ได้ โดยความก็คือละตัณหาอุปาทาน ดังกล่าวในข้อก่อนนั่นเอง เมื่อละสมุทัยได้แล้ว ก็สิ้นความปรารถนา เมื่อสิ้นความปรารถนา ความโศกและความระทมจึงไม่มี จึงทรงห้ามความโศกระทมใจไว้ได้

มาฆบูชาเทศนา กัณฑ์ที่ ๑ ปุชากาลา (กัณฑ์เช้า)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระธรรมเทศนาในโอกาสจิตกาลทางพระพุทธศาสนา
คณะธรรมยุต
จัดพิมพ์เผยแพร่

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

เพื่อให้สำเร็จประโยชน์แห่งการฟังธรรม ตามสมควรแก่วันธัมมัสสวนะ อันเวียนมาถึงเช้า

อนึ่ง วันนี้เป็นวันมาฆปุณณมี ซึ่งพุทธศาสนิกชนทั่วไปกำหนดทำการบูชา ซึ่งเรียกว่า วันมาฆบูชา วันมาฆปุณณมีนี้ เป็นวันที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดงธรรมโอวาทพิเศษ วางหลักพระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์ เพื่อที่พระสงฆ์

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

กุศลสุสฺสุปสมฺปทา การยังกุศลให้ถึงพร้อม **สจฺจตฺตปริโยทปนํ** การทำจิตของคนให้ผ่องใส **เอตํ พุทฺธานสาสนํ** นี้เป็นศาสนาคือคำสอนของพระพุทธรทั้งหลาย ดังนี้ พระโอวาทนี้ที่กล่าวว่าเป็นพระโอวาทพิเศษนั้น ก็เพราะว่า โดยปรกติ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดงโอวาทเพื่อโปรดผู้ฟังให้เข้าถึงธรรมในชั้นใดชั้นหนึ่งเป็นพื้น แต่ในพระโอวาทนี้ ภิกษุซึ่งมาประชุมฟังนั้นล้วนเป็น

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

บูชานั้นได้ว่า บุญนี้มีจำนวนเท่านี้ ดังนี้ นี้เป็นคำแปลในภายิคบทอุทฺเทสที่ยกขึ้นไว้วันนี้ เมื่อกล่าวโดยสรุป ย่อมได้หัวข้อตามบทอุทฺเทสน์อันจะพึงถือเป็นลำดับในการแสดงอรรถาธิบาย เป็น ๓ ประการ ๑. เรื่องการบูชา ๒. บุคคลผู้ควรบูชา ๓. บุญซึ่งเป็นผลอันเกิดจากการบูชานั้น จะได้อธิบายตามลำดับข้อนี้ เพื่อเป็นแนวทางแห่งการศึกษาและการปฏิบัติ

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ดำรงพระพุทธศาสนาไว้ได้ นี้เป็นอธิบายโดยย่อของเรื่องการบูชา

เมื่อมีการบูชา ก็ย่อมจะต้องมีบุคคลหรือวัตถุที่พึงบูชา จึงถึงหัวข้อที่สอง อันได้แก่ บุคคลที่ควรบูชา เมื่อกล่าวโดยทั่วไป บุคคลที่เป็นที่บูชากันนั้นก็อาจกล่าวได้ว่ามีอยู่สองจำพวก คือ จำพวกหนึ่ง เป็นจำพวกที่ไม่ควรบูชา อีกพวกหนึ่ง สมควรรับการบูชา จำพวกที่ไม่ควรบูชานั้น ก็หมายถึงจำพวกที่ปราศจาก

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

แสดงไว้ในบทอุทฺเทส

ประการที่หนึ่ง ล่วงธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้า ธรรมอะไรเป็นเหตุให้เนิ่นช้า อันหมายความว่าไม่รวดเร็ว แต่ว่าล่าช้า ธรรมเป็นเหตุให้เนิ่นช้านี้ อาจแสดงได้ในอันดับต่างๆ เมื่อกล่าวถึงประโยชน์ปัจจุบันอันเป็นประโยชน์ที่สามัญชนทั่วไปต้องการ อันเป็นประโยชน์ในทางคติโลก ธรรมเป็นเครื่องล่าช้า ก็ได้แก่

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ธรรมเครื่องเนิ่นช้าสำหรับผู้ที่ต้องการประโยชน์ภายนอก อันเป็นทางคติโลกเช่นเดียวกัน ส่วนธรรมเป็นเครื่องเนิ่นช้า อันเป็นปรมัตถธรรม คือธรรมที่มีเนื้อความอย่างสูงขึ้นไป ก็ได้แก่ตัณหาความดิ้นรนทะยานอยาก อุปาทานความยึดมั่น ถือมั่น ก็เพราะว่าเมื่อมีความอยาก มีความยึดมั่นอยู่ในสิ่งอันใด ก็ย่อมจะมีความติดอยู่ในสิ่งอันนั้น ไม่หลุดพ้นไปได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องเป็น

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ปรารถนาไม่ได้สมหวัง จึงเกิดความโศกและความระทมใจขึ้น ระดับของความโศกและความระทมใจนี้ ย่อมขึ้นอยู่แก่ระดับของความปรารถนา เมื่อมีความปรารถนาแรง ความไม่สมหวังก็ต้องแรง ความโศกความระทมใจก็ย่อมแรง ถ้ามีความปรารถนาอ่อน ความไม่สมหวังก็อ่อน ความโศกและความระทมใจก็ย่อมจะอ่อนก็แหละ อันความปรารถนานั้นจะต้องไม่สมหวังเรื่อยไป หรือย่อม

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

กับสิ่งที่เป็นที่รัก เป็นเวลานานสักเท่าใด หนึ่งปีพอไหม สามปีพอไหม ถ้าถามดังนี้แล้ว ก็ได้คำตอบว่าไม่พอ ก็ต้องเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ รวมความว่าเป็นนิรันดร เป็นอันว่าไม่ยากให้สิ่งทีรักพรากเลย ถ้าสิ่งที่ไม่เป็นที่รักก็ยากให้พรากเสียโดยเร็ว ไม่อยากที่จะพบ ไม่อยากที่จะเห็น เมื่อเป็นดังนี้ ความสมปรารถนาจะพึงมีได้อย่างไร ใจของบุคคลเองซึ่งตั้งความรักหรือความเกลียดไว้ ก็ยังเปลี่ยน

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระคุณบทประการที่สาม ผู้ดับ ก็หมายถึงผู้ดับซึ่งกิเลส คือตัณหาอุปาทานดังกล่าวนั้น ดับสิ้นคือดับความโศกความระทมใจดังกล่าวนี้ได้ เป็นผู้ดับสนิททางจิตใจ

พระคุณบทประการที่สี่ ไม่มีภัยแต่ที่ไหน ก็เพราะเป็นผู้ดับตั้งนั้น จึงไม่มีกลัวอะไรจากอะไร คือไม่ต้องกลัวว่าจะพลัดพรากจากอะไร ไม่ต้องกลัวว่า

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

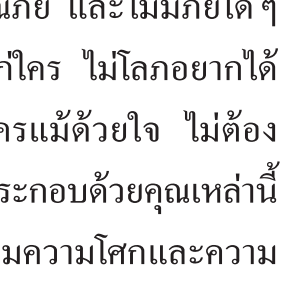
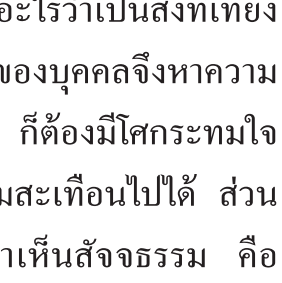
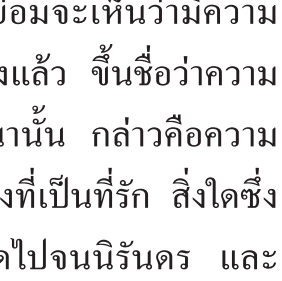
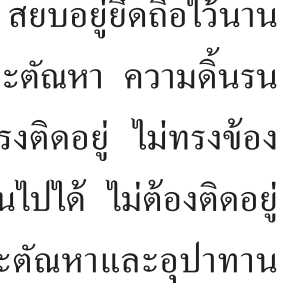
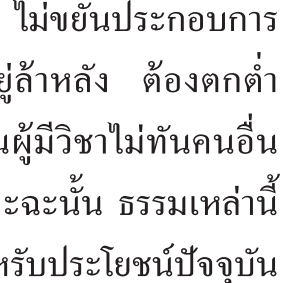
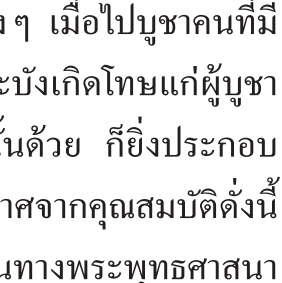
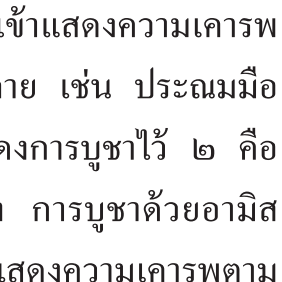
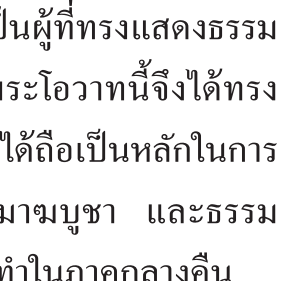
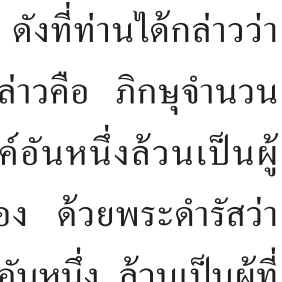
พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

ระทมใจ ประการที่สาม ดับคือดับกิเลสและกองทุกข์ ประการที่สี่ ไม่มีภัยแต่ที่ไหนหรือว่าไม่เป็นภัยแก่ใคร ๆ ในที่ไหน

พระพุทธะได้ทรงประกอบด้วยพระคุณเหล่านี้ ทรงแสดงธรรมสั่งสอนก็ทรงแสดงธรรมเพื่อให้ล่วงธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำเป็นด้น สวากผู้เป็นศิษย์ของพระองค์ ก็ปฏิบัติธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนนั้นจนเป็นผู้ล่วงธรรมที่เน้นซ้ำได้

พระพุทธรูป

ตามคำสั่งสอนของท่านก็ตาม เมื่อบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน ก็ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อละธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำ เพื่อข้ามความโศกและความระทมใจ เพื่อดับกิเลสและกองทุกข์และเพื่อไม่ทำตนให้เป็นภัยแก่ใคร ๆ ทั้งตนเองก็ไม่มีภัยจากที่ไหน เพราะว่าดับกิเลสและกองทุกข์เสียได้ เมื่อเป็นดังนี้ การปฏิบัติดังนี้ จึงชื่อว่าเป็นบุญโดยแท้ เพราะการชำระกาย วาจา และใจ

พระพุทธรูป

อะไรเท่าไรจะเสียอะไรเท่าไร นี่เป็นคับุญโดยตรง การทำบุญโดยตรง ซึ่งเป็นปฏิบัติชอบนี้ จึงนับไม่ได้ว่า บุญนี้มีประมาณเท่านี้ เพราะเป็นการปฏิบัติโดยตรงตามธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นปฏิบัติบูชา

การแสดงธรรมในวันมาฆะตอนเช้านี้เรื่องการบูชา แสดงคามบทอุทเทส มีอธิบายโดยสังเขปละนี้ เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลมาทำการบูชาท่านที่ควรบูชา

หรือว่าเป็นผู้กำลังปฏิบัติอยู่เพื่อล่วงธรรมเป็นเครื่องเน้นซ้ำนั้น เพราะฉะนั้น จึงเป็นปูชารหะ คือ เป็นบุคคลที่ควรบูชา

เมื่อบุชานุคคลที่ควรบูชาเช่นนั้นจะได้ผลอะไร จึงมาถึงหัวข้อที่สาม คือ ว่าได้บุญที่ไม่อาจจะนับได้ว่าบุญนี้มีประมาณเท่านี้

คำว่าบุญนั้น โดยเหตุเป็นชื่อของการปฏิบัติเป็นเครื่องล้างความชั่วร้าย

พระพุทธรูป

โดยบริสุทธิ์ เป็นไปตามโอวาทของพระพุทธเจ้าในวันมาฆปุณรมี่นี้ ที่ว่าการไม่ทำบาปทั้งปวง ๑ การทำบุญกุศลให้ถึงพร้อม ๑ การชำระจิตของตนให้ผ่องใส ๑ การปฏิบัติดังนี้ จึงเป็นตัวบุญโดยตรง เป็นเครื่องชำระความชั่วร้ายทั้งปวง เป็นเหตุให้ประสบบุญโดยผลคือความสุขอันเกิดจากความปฏิบัติทางกาย ทางวาจา และทางใจ บุญดังกล่าวนี้ย่อมเป็นสิ่งซึ่งนับไม่ได้ว่าเท่าไร เพราะไม่

พระพุทธรูป

ด้วยวิธีบูชาทั้งสอง ย่อมชื่อว่าได้กระทำบุญที่นับไม่ได้ในทางพระศาสนา มีอรรถาธิบายดังแสดงมาด้วยประการละนี้.

พระพุทธรูป

หมายเหตุ : ทรงแสดง ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐

โดยผลเป็นชื่อของความสุข ได้ในพระพุทธภาษิตแสดงธรรมโดยผลไว้ว่า มาภิภุขเว ปุญญานัน ภายิตถ เป็นด้น ที่แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่ากลัวต่อบุญเลย คำว่าบุญ บุญ เป็นชื่อของความสุข ดังนี้ นี่เป็นบุญโดยผล อันจะบังเกิดจากบุญโดยเหตุ คือการปฏิบัติเป็นเครื่องชำระล้างความชั่วร้าย ก็แหละการบูชาท่านผู้ควรบูชา ด้วยอามิสก็ตาม ด้วยการปฏิบัติ

พระพุทธรูป

ขึ้นอยู่แก่คัณหอาอุปาทาน ถ้าหากว่าการทำบุญขึ้นอยู่แก่คัณหอาอุปาทาน เหมือนอย่างว่าการทำบุญรักษาศีลก็ดี ให้ทานก็ดี แล้วยก็อธิษฐานขอลาภขอผลต่างๆ ซึ่งเป็นตัวความโลก อย่างนั้นนับได้ว่าเท่าไร สุดแต่ว่าต้องการลาภผลเท่าไรก็นับเอาเท่านั้น แต่ถ้าหากว่าเป็นการทำบุญเพื่อละคัณหอาอุปาทาน ซึ่งเป็นบุญโดยตรง ไม่มีจำนวนอะไรนับ เพราะไม่ต้องการอะไรที่จะนับว่าเท่าไร จะได้

พระพุทธรูป